

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

**ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО
В ЦИФРОВУ ЕРУ:
ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР**

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 червня 2024 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології**

*IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ*

**«ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В
ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»**

21 червня 2024 року

Одеса – 2024

УДК 159.923.2(063)

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Аракелян М.Р.**, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Цільмак О.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ульянов В.О. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Татьянчиков А.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісовенко А.Ф. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за їх зміст.

Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір : матеріали IV міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 червня 2024 року) / за заг. ред. проф. Аракеляна М.Р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2024. 217 с.

УДК 159.923.2(063)

<i>Карасені О.В.</i> ФОРМУВАННЯ СТІЙКОСТІ ДО СТРЕСУ ТА ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ПІД ЧАС ВІЙНИ.	81
<i>Качур В.О.</i> ЧАС ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ РЕСУРС ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.	84
<i>Корнута Л.М.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ПУБЛІЧНОГО СЛУЖБОВЦЯ.	89
<i>Король О.О.</i> ЕТАПИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТОСТІ В ПСИХОЛОГІЇ.	92
<i>Лелюк А.С.</i> ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ЮНАЦЬКОГО ВІКУ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.	100
<i>Лісовенко А.Ф., Карасені О.В.</i> ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ У КІБЕРПРОСТОРІ.	104
<i>Лісовенко А.Ф., Татъянчиков А.О., Короход Я.Д.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОВЕДІНКИ ОСОБИСТОСТІ В КІБЕРПРОСТОРІ.	109
<i>Лохматова Д.О.</i> ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ ТА КРИТИЧНИХ СИТУАЦІЯХ.	114
<i>Маковецька М.О.</i> ОСОБИСТІСТЬ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ	118
<i>Мамосуєва О.В.</i> ГЕНДЕРНІ ВІДМІННОСТІ РОЛЬОВИХ ОЧІВАНЬ ПАРТНЕРІВ МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.	122
<i>Марківська О.С.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ «Я» ЖІНОК В ЗАКОРДОННИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЯХ.	126
<i>Мілорадова Н.Е.</i> ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ – ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ (ТЕХНІКА ІКІГАЙ).	131
<i>Наточій М.Е.</i> ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.	135
<i>Онішкевич А.Д.</i> ТЕХНІКИ ВИРАЖЕННЯ ТА ПРОЖИВАННЯ ЕМОЦІЙ І ПОЧУТТІВ.	140
<i>Папінян В.В.</i> ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ.	147
<i>Піневич І.Д.</i> ВПЛИВ СОЦМЕРЕЖ ТА ІНТЕРНЕТУ НА САМООЦІНКУ ОСОБИСТОСТІ.	150
<i>Рєпнова Т.П., Кирилов В.В.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ У НІМЦІВ ТА УКРАЇНЦІВ.	154
<i>Рєпнова Т.П., Мучичка А.В.</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ПРОФЕСІЙНУ УСПІШНІСТЬ ПСИХОЛОГА.	158
<i>Роспорня Д.С.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ДО КІБЕРСЕРЕДОВИЩА.	161
<i>Самара О.Є.</i> ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ ТЕРАПІЇ ТА ЛОГОТЕРАПІЇ.	166
<i>Сорочинський О.В.</i> ПСИХОЛОГІЯ ПОДРУЖНЬОЇ ЗРАДИ.	170
<i>Степанюк Я.В., Федонюк С.В., Поручинський А.І., Ульянов В.О.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	173
<i>Сухота І.В.</i> ЗВ'ЯЗОК ГЛОБАЛЬНОЇ МІГРАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СУСПІЛЬСТВІ.	178

- Лукашевич О. М., 2014. Вип. 15. С. 126-137. <https://psycholing-journal.com/index.php/journal/issue/view/9/15-2014-pdf>.
3. Сердюк Л. З. Взаємозв'язок ставлення до себе та до партнера як фактор стабільності шлюбу: [зб. наук. праць Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С Костюка НАПН України]. 2019, С.36-45. [українською мовою].
4. Федоренко, Р. П. (2021). Психологія сім'ї [Текст]: навч. посіб. / Раїса Петрівна Федоренко. –Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – 364 с

Марківська Олена Сергіївна

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня кафедри загальної та диференціальної психології

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

*Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент
Кондратьєва І.П.*

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ОБРАЗУ Я ЖІНОК В ЗАКОРДОННИХ ТА ВІТЧИЗНЯНИХ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЯХ

Актуальність образу «Я» жінок обумовлена насамперед проблемою відчуття самотності, яка існує в будь-якому суспільстві. Ця проблема завжди хвилювала вчених, і вони неодноразово намагалися дослідити, зрозуміти та знайти шляхи подолання екзистенційної самотності людини. Останнім часом з'явилася велика кількість психологічних і філософських досліджень, присвячених формам, наслідкам, вимірам та проявам самотності. Разом з тим, зазначаємо недостатнім дослідження формування образу Я жінок в особливих умовах, під час війни, яку продовжує Росія проти України. Необхідно звести в єдине ціле окремі дослідження з даного питання. Під час війни жінки часто

змушені брати на себе нові ролі, такі як захисниці, волонтерки, лідерок громад. Це впливає на їх самооцінку, впевненість у собі та загальний образ Я. Війна приносить з собою багато травмуючих подій, які можуть вплинути на психічне здоров'я жінок. Розуміння цих змін та їх наслідків є важливим для розробки ефективних методів психологічної допомоги. З іншої сторони, війна може підкреслити важливість жіночого внеску у суспільство, змінюючи традиційні уявлення про гендерні ролі. Вивчення цього явища може сприяти зміцненню ролі жінок у постконфліктному суспільстві.

Розгляд образу «Я» в зарубіжних психологічних теоріях сприяють формуванню особливого погляду на роль жінок під час конфліктів, враховуючи відмінності в культурних і соціальних контекстах. Вивчення цих підходів допомагає краще розуміти універсальні та унікальні аспекти жіночого досвіду під час війни. Вітчизняні психологічні теорії можуть краще враховувати специфіку українського суспільства та культурні особливості. Вони можуть надати більш адаптовані методи підтримки та відновлення для жінок, які постраждали від війни.

Розглянемо деякі наукові погляди на психологічну проблему образу Я. Ще на початку XX століття П. Лігше розглядав образ Я, як об'єднуючий компонент свідомості, вважаючи його діяльним і реальним субстратом індивідуальної свідомості [1].

Вільям Джемс, зі свого боку, розрізняв емпіричне пізнавальне Я і чисте Я як елементи свідомості, зазначаючи, що між ними існує єдність і боротьба протилежностей [2].

Зигмунд Фройд, відомий психоаналітик, вважав, що розвиток Я особистості відбувається через суперечність між його реальним та ідеальним компонентами, тобто через боротьбу Его та Супер-Его [3].

Представники гуманістичної психології описують феноменологію особистості, тобто те, як людина сприймає, розуміє і пояснює себе та реальні події свого життя.

Р. Бернс широко висвітлював питання розвитку образу Я та виховання, доводячи, що концептуальність, притаманна процесам самосвідомості, знаходить своє вираження у систематизованій Я-концепції (А. Маслоу, К. Роджерс). Образ Я за своїм змістом може бути позитивним, негативним або амбівалентним [4].

А. Маслоу бачив внутрішню суперечність у невідповідності реального рівня самоактуалізації індивіда його можливому рівню. Через це суб'єкт шукає нові способи поведінки, що дозволяють йому більше самоактуалізуватися. У своїй концепції самоактуалізації особистості А. Маслоу описує вимоги, яким повинен відповідати індивід [5].

Образ «Я» – це оцінно-пізнавальна система, яка переживається і більш-менш усвідомлюється індивідом. На її основі складається ставлення людини до себе та до інших, базоване на самооцінці своїх можливостей, здібностей і характеру. Е. Фромм наголошує, що «Моє власне Я повинно бути таким самим об'єктом моєї любові, як і інша людина. Ствердження власного життя, щастя, розвитку і свободи укорінено в здатності любити, тобто в турботі, повазі, відповідальності та знаннях. Якщо індивід здатний любити творчо, він любить і себе; якщо він любить лише інших, він загалом не може любити» [6].

Рефлексивна свідомість проявляється в осмисленні та переживанні людиною як окремих дій і вчинків, так і сенсу буття. Здатність до рефлексії вказує на високий рівень самосвідомості, готовність до пізнання себе, корекції своєї поведінки та способу життя. Рефлексія виникає, коли людина подумки виокремлює себе зі сфери буття та життєвих ситуацій, оцінюючи себе у відповідності з моральними стандартами. Що гостро постає у період війни. Цей процес дозволяє людині змінюватися, переосмислювати минуле для майбутнього, вступати в діалог з собою чи уявним співбесідником. У психології наголошують на діалогічній природі процесу самоаналізу, коли людина може захищати або критикувати себе, порівнювати різні погляди та шукати істину.

Людина переконує себе у ситуаціях, де виникають протиріччя між діями та судженнями, коли необхідно подолати сумніви, прийняти рішення та втілити

його. Самопереконавання може проявлятися в формах самовиправдання та самонавіювання.

Рефлексивна свідомість розвивається на різних рівнях та у різних формах протягом життя. Як властивість індивіда, рефлексивність включає не лише усвідомлення свого образу «Я», але й розуміння своєї взаємодії з іншими. У сфері міжособистісних відносин рефлексія є важливим компонентом моральної поведінки. На думку В.А. Роменця, це явище післядії, де розкривається сутність дії [7]. Рефлексія розуму та совісті часто відстає від актів вибору, які зумовлені волею, тоді як післядія – це рефлексія та самооцінка правильності рішення.

Розвиток самосвідомості проявляється у самоспостереженні, критичному ставленні до себе, оцінці своїх позитивних і негативних рис, самовладанні та відповідальності за свої дії. Самосвідомість пов'язана зі здатністю до рефлексії та сприйняття себе з боку. Завдяки самосвідомості людина усвідомлює себе як окрему реальність, відокремлену від природи і інших людей.

Р. В. Каламаж надає великого значення вивченню феномену «Я» [8]. Психологи наголошують на тому, що зрозуміння цього явища як сукупності уявлень людини про себе дозволяє визначити рефлексивне «Я» шляхом аналізу її самосприйняття та думок. Для розкриття сутності цього поняття можна виділити наступні два аспекти:

- 1) «рефлексивне «Я», що відображає її як суб'єкт мислення»;
- 2) «рефлексивне «Я», що представляє її як об'єкт власного самовідчуття та самосприйняття».

Другий аспект, як «особлива когнітивна схема, що визначає погляди та уявлення індивіда про інших людей, насправді є просто «поглядом» цього індивіда на мене» [9].

Отже, образ Я виступає як регулятор взаємин і міжособистісних стосунків. Сучасні психологічні дослідження підкреслюють роль образу Я як узагальненого механізму саморегуляції особистості, зазначаючи, що саме він забезпечує самототожність, особистісну відповідальність і породжує почуття соціальної причетності. Механізм саморегуляції Я-концепції виявляється у вербалізованій

формі: власне бажання – я хочу, усвідомлення своїх можливостей – я можу, вимогливість – мені потрібно, цілеспрямованість – я прагну. Тому дослідження образу Я жінок в психологічних теоріях під час війни Росії проти України є надзвичайно важливим для розуміння змін у психічному здоров'ї жінок, їх соціальних ролях та ідентичності, а також для розробки ефективних методів підтримки та відновлення.

Список використаних джерел

1. Бегеза Л.Є. Психологічні особливості свідомості та самосвідомості особистості. Київ. 2017. Вип.11 (16). С. 256-263
2. Кіреєва У. Психологічний аналіз Я-концепції у контексті самосвідомості / Уляна Кіреєва // Психологія і суспільство. – 2010. – №1. – С. 120–130.
3. Фройд З. По той бік принципу задоволення. Харків: Фоліо, 2009. 139 с
4. Бех І. Д., Чорна К. І., Журба К. О., Киричок В. А., Шкільна І. М., Коновець С. В. Виховання моральної самосвідомості зростаючої особистості в позакласній діяльності загальноосвітніх навчальних закладів : монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2016. 186 с. URL: <https://bit.ly/2xUIuay>
5. Матвеев В. О. Філософські основи концепції самоактуалізації особистості А. Маслоу – засновника гуманістичної психології. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2013. № 49 (1). С. 63-66.
6. Лукіяничук А.М. Психологічні основи професійного становлення та розвитку особистості майбутнього кваліфікованого робітника: навчально-методичний посібник.. Вид 2-ге, поробл. доповн, Біла Церква : БІНПО, 2020. 139 с.
7. Данилюк, Іван. “В.А. Роменець – Фундатор вітчизняної історико-психологічної науки”. *Психологія і суспільство*, no. 3(49), Aug. 2017, pp. 38-42, <https://pis.wunu.edu.ua/index.php/uapis/article/view/610>.
8. Каламаж Р. В. Психологія формування професійної Я-концепції майбутніх юристів: дис. доктора. психол. наук : 19.00.07. Острог, 2010. 487 с

9. Хайрулліна Ю. Світоглядна культура особистості: монографія. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. 235 с.

Ключові слова: образ Я жінок, свідомість, самосвідомість, особистість, рефлексивна свідомість.

Key words: the image of the Self of women, consciousness, self-awareness, personality, reflective consciousness.

*Мілорадова Наталя Едуардівна,
доктор психологічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки та психології, факультету №3
Харківський національний університет внутрішніх справ*

ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ – ПОШУК СЕНСУ ЖИТТЯ (ТЕХНІКА ІКІГАЙ)

Проблема перебування, реагування та проживання людиною складних життєвих ситуацій є надзвичайно актуальною в умовах повномасштабної військової агресії росії проти України. Тема особистісних трансформацій унаслідок пережиття травмівних подій та інших несприятливих ситуацій є однією із центральних для багатьох науковців. Загальновідомо, що травматичні подій, стреси, кризи провокують виникнення страждань, але окрім цього є і ще щось, що також виникає після перенесеної травми. Майже через всі світові релігії проходить ідея виникнення позитивних наслідків перенесених важких подій у виді оновлення, відродження, очищення та звільнення людини. Переформатування особистого світогляду, переосмислення фактів та наслідків подій створюють основу для подальшого життя більш ефективного та якісного. Тобто шлях отримання певного досвіду та мудрості може бути результатом перенесених та переосмислених страждань.